

Pædagogisk Lærings-
CenterForenings Pris 2023
går til Sarah Engell

Fotos af Ditte Bolt

Kære Sarah

Du modtager PLCF-Prisen for hele dit forfatterskab. Det har været en på én gang fantastisk, rørende, sorgfuld og fængslende rejse at stifte bekendtskab med dine værker. Du favner så utrolig bredt, at jeg har skullet holde pause mellem dine fortællinger. Du sætter dig ind i de unges tanker og følelser, og ja, vi har måske selv haft de samme en gang, men du fanger de situationer, de er i her-og-nu, så de bliver virkelige og troværdige for nutidens unge.

De ord, der beskriver dit forfatterskab bedst, er *et kæmpestort researcharbejde*: Om skatere i *Det øjeblik du tvivler*, om boksning i *Forbandede Mødom* og *Forpulede kærlighed*, om flygtninge i *Valget*, om kendskab til fugle i *Gulduret*, genteknologi i *Skoven* og om cutting i *Hjertet er 1 organ*.

Din debutroman *Hvis bare...* Ja, hvis bare alting var anderledes, så ville Sofie være lykkelig! Hun flytter fra Falster til

København, i bund og grund for at slippe for den omklamrende mor. Søsteren er i gang med en karriere, som moren jævnlige minder Sofie om, men Sofie er et andet sted – i gang med at finde sig selv - og finder ud af, at *hvis bare...* ikke altid er det, der skal til, men noget man selv skal gøre. De dejlige illustrationer supplerer bogen på en sjov og skøn måde og sammen med Sofies sarkastiske kommentarer og tanker, gør de bogen til en herlig læseoplevelse

Forbandede mødom og Forpulede kærlighed er to romaner om veninderne Maria og Christina, som begynder at udvikle sig i forskellige retninger, da Christina er længere fremme i forhold til den seksuelle debut. Maria vil også gerne - "være med", men det bliver ikke, som hun gerne vil. Begge romaner er dybt tro mod den måde unge snakker på, hvilket går igen i al din realistiske litteratur.

Romanen *21 måder at dø* er på en gang hjerteskrærende, rystende og en rigtig god bog, om hvordan mobning kan ødelægge et menneskes liv. "21 måder er den eneste vej ud af mit helvede". Heldigvis har Stella en chatven og en god ven i klassen, som hjælper hende. Hun ser en vej ud af det. Igen er der tale om en meget realistisk beskrivelse af, hvad unge mennesker tænker og gør.

Fuglemanden er en graphic novel, der handler om psykisk sygdom. I et samarbejde med illustratør Lillian Brøgger, formår I at levere en meget gribende fortælling om pigen Barbara, som overtages af indre stemmer, og hendes kamp for at slippe ud af sin psykiske lidelse. En meget rørende, foruroligende novelle, men med en løsning/et håb til sidst. Og en overordentlig smuk historie - både fortællingen i sig selv, men også i illustrationerne.

Skoven er en særdeles velskrevet roman, hvor man fanges ind fra første færd. Det er sidste skoledag, som fejres i Dyrehaven. Emma har brug for at gå lidt for sig selv, men kommer ikke tilbage. Nogle kammerater beslutter sig for at lede efter hende. De oplever imidlertid, at de bliver opslugt af skoven - at skoven ligefrem "overtager" dem. Kan man manipulere vegetation med DNA fra mennesker?

Mowgli skal læses mere end en gang! En meget gribende og skræmmende fortælling om en pige, som svigtes af moderen. Det eneste sprog pigen har er med afsæt i sangen "Solen er så rød mor". Der er mange ubesvarede spørgsmål i historien, kun antydninger, men jeg vælger at tro på, at moderen kæmper sig tilbage, så hun kan passe på sit barn...

I bogen *Gulduret* møder vi Sophia, som lige har mistet sin bedstefar, som hun

havde et helt unikt forhold til. På hendes 10 års fødselsdag får hun en gave - arvet fra bedstefaren - et magisk ur, hvor tiden kan skrues frem, og da Sophia i forvejen er træt af den daglige trummerum, ja, så kan man da ikke ønske noget bedre end at skrue tiden frem til sin 11 års fødselsdag, sin 12 års fødselsdag og så videre... Heldigvis går det op for Sophia, at hverdagen også er smuk, og at det er vigtigt at stoppe op og nyde nuet i stedet for at haste gennem livet.

Og så har du skrevet et utal af noveller, hvoraf nogle af dem nu begynder at udkomme som selvstændige bøger, fx *Det vi har mistet*. Her kunne jeg ikke lade være med at fælde en tåre. Den handler om flygtninge, som er på vej i en båd på Middelhavet, men bliver overrumplet af et uvejr og en motor, der sætter ud, og som bliver overladt til skæbnen. De har næsten ikke mere vand. En bror forsøger at redde sin lillebror, og han overlader sin vandration til ham. Det eneste der betyder noget for storebroren er at passe på sin lillebror - det holder ham selv i live. Da de to brødre bliver reddet, opdager storebroren at hans lillebror er død... En hjertegribende beretning med rørende og meget følsomme illustrationer af Rasmus Bregnhøj, sådan som jeg aldrig har set fra hans hånd før ...

Romanerne *Tag gaden tilbage* og *Giv mig tiden igen* er skrevet i et samarbejde med Sanne Munk Jensen. To meget fantastiske og til tider barske romaner som rammer præcist ned i de unges liv. Polly bor sammen med faren i Hirtshals, hvor det er vigtigt ikke at "skille sig ud fra mængden". Polly vil gerne noget mere... Til en vild fest skejer hun så meget ud, at det får fatale følger. I den selvstændige fortsættelse er det Kat, der er hovedperson, og som synes det er besværligt at blive voksen - specielt når man har en passion for rollespil og er tiltrukket af vennen Dugge, men ikke på den seksuelle måde. Meget tankevækkende romaner om digital mobning, identitet, asexualitet, veninder og forelskelse.

Jeg kan ikke lade være med at slutte, hvor vi begyndte, nemlig med Sofie i debuten *Hvis bare...* "Hvis bare jeg havde læst det med småt, da jeg underskrev kontrakten om at blive voksen..." Dit forfatterskab har i hvert fald lært mange unge mennesker "at læse det med småt" Stor tak for det.

Sarah Engell f. 1979

Værklister:

- 2022: *Giv mig tiden igen*, Gyldendal, skrevet med Sanne Munk Jensen
- 2022: *Gulduret*, Carlsen, ill. Signe Kjær
- 2022: *Skoven*, Carlsen
- 2021: *Den kinesiske tvilling*, Lindhardt & Ringhof
- 2021: Essayet *Blå Kings og månelanding* i antologien *Essayspor*, Gyldendal
- 2020: *Det øjeblik du tvivler*, Carlsen
- 2019: *Mindre end en kilometer væk*, Carlsen
- 2019: *Det vi har mistet*, Gyldendal, ill. Rasmus Bregnhøj
- 2019: *Tag gaden tilbage*, Gyldendal, skrevet med Sanne Munk Jensen
- 2018: *Mowgli*, Carlsen, ill. Cato Thau-Jensen
- 2018: Novellen *Silvan* i antologien *Mellem os*, Carlsen
- 2018: Novellen *Duften af safran* i antologien *Brun*, Høst & Søn
- 2018: *Fuglemanden*, Carlsen, ill. Lillian Brøgger
- 2017: *Valget*, Carlsen
- 2017: Novellen *Vinyl* i antologien *Skam*, Høst & Søn
- 2017: Novellen *Det vi har mistet* i antologien *Lige nu*, Gyldendal
- 2016: *Hjertet er 1 organ*, Carlsen
- 2016: Novellen *Måneskin* i antologien *Mit første kys*, Carlsen
- 2015: *Du og jeg for evigt*, Lindhardt & Ringhof
- 2015: *Det stof som drømme er gjort af*, Lindhardt & Ringhof
- 2015: *Benny Beton*, Forlaget Blæs, ill. Tanja Eijgendah
- 2014: *21 måder at dø*, Carlsen
- 2012: *Forpulede Kærlighed*, Carlsen
- 2011: *To Streger og Tusind Tanker*, Forlaget Nautilus
- 2011: *Forbandede Mødom*, Carlsen
- 2009: *Hvis bare ...*, Carlsen

Tilbage til naturen

Af Eline Mørch Jensen

Sarah Engell tager imod i døren med et varmt smil om de mørkerøde læber. Det har lige styrtregnet og dråberne glitrer og blinker i græsset og fra et overdådigt figentræ bugnende fuldt af frugter. En flok flotte rustrøde og meget selskabssyge høns drøner kaglende rundt på græsplænen.

Vi befinder os på en stille villavej i Kastруп godt 10 minutters cykeltur fra Sarahs barndomshjem. Ikke fordi hun er specielt loyal over for sit gamle *hood* – "Da jeg var ung, ville jeg bare væk!" Mere nærmest lidt ved et tilfælde, for ifølge hende selv kunne hun have boet næsten hvor som helst. Til gengæld forelskede hendes mand sig i Amager, da de begyndte at kigge efter hus.

- Det er også et super dejligt sted at vokse op - jeg var selv glad for at bo her som barn - men som ung syntes jeg her var *alt* for stille, fortæller hun, da vi har fået placeret os i stuens store hjørnesofa, Sarahs yndlings-arbejdsplads, hvor de fleste af hendes bøger kommer til verden. Ved siden af står en indbygget reol med bøger fra gulv til loft – blandt andet det meste af en hylde af egen produktion både på dansk og i oversat udgave. En reol der i øvrigt har kostet "en hel bondegård."

- Efter jeg har fået børn, er jeg blevet rigtig glad for området her, for det har både byen – altså jeg elsker at bruge byen, du ved, både at gå ud og drikke cocktails, gå i teatret og alt det som byen *kan* – men i dag elsker jeg også det landlige herude, med høns og drivhus, hvor jeg kan gå rundt i mine træsko.

Træsko er ellers ikke det første man forbinder med den 44-årige forfatter, som snarere fremstår cool i sin altid elegante fremtoning med de lange snoede lokker og den perfekt lagte make up. Spinkel, men ikke sart, med markerede træk, høje kindben og et godt, fast blik. Følsom og stærk på én gang.

Sarah skænker dampende kaffe op i kopperne til fotografen, mig og sig selv, inden hun lægger til:

- Her på mine lidt ældre dage sætter jeg også stor pris på det gode naboskab, vi har, og på drengenes skole, Løjtegårdsskolen, hvor den ældste går i 9. og den lille i 3. klasse. Jeg gik selv på Pilegårdsskolen. Men som ung så jeg mig nok lidt sur på det hele, fordi jeg syntes at København lå alt for langt væk og jeg havde den der store fest-iver i mig ...

Du ville ind til byen og gå på diskotek og danse?

- Præcis, jeg var meget rastløs – at gå i byen var det, jeg gik op i.

Da jeg skulle flytte hjemmefra, ville jeg så gerne ind over broen til byen, jeg drømte om at bo på Christianshavn, men det havde jeg slet ikke råd til – og jeg havde ikke nogen forældre, der lige kunne hjælpe med et forældreklub.

Naturbarn og bogsluger

Som barn elskede Sarah at være ude i naturen, at samle bær i skoven, "leve lidt primitivt", lave bål og overnatte under åben himmel - hun var spejder i syv år - og hun var vild med at sejle i kajak. Men udover at være lidt af et naturbarn, var hun "hooked" på bøger:

- Dét har jeg været så længe, jeg kan huske. Jeg elskede at få læst højt! Det var mine forældre gode til og vi var tit på biblioteket. Biblioteket har altid været et vigtigt sted for mig.

Tænker du på et bestemt bibliotek?

- Ja, og det er selvfølgelig blevet sparet væk! Vi havde et hyggeligt lille bibliotek i Tårnby, som lå for enden af en blind vej, hvor vi boede. Nu er der kun Hovedbiblioteket i Tårnby, som også er et fantastisk bibliotek, men den lokale filial var noget helt særligt. Jeg kom der meget og var på fornavn med alle bibliotekarerne. Jeg pløjede mig igennem deres bogsamling fra den ene ende til den anden, ofte nok også uden at forstå så meget, tilføjer Sarah med et lille grin.

Hun fortæller at én af de første forfattere, hun for alvor forelskede sig i, var Ole Lund Kierkegaard.

- Dér gik det op for mig hvad litteratur *kan*. Dén der kæmpe fantasi, hvor *alt* kunne lade sig gøre! Og hvor det ikke nødvendigvis var de voksne, der havde alle svarene, selvom de havde magten. Hvor børnene havde deres egen verden. Bare hans sprog fangede mig vildt meget! Jeg kunne *Lille Virgil* næsten udenad. Jeg havde den på værelset og læste den igen og igen – jeg lærte mig selv at læse og skrive, da jeg var fire år.

Håbet i bøgerne

Sarah debuterede i 2009 med ungdomsromanen *Hvis bare ...* og har ialt udgivet tyve bøger plus en håndfuld noveller. En rød tråd som løber gennem forfatterskabet, er unges ensomhed og isolation. Ofte står hovedpersonen ret alene med nogle svære udfordringer, eksempelvis mobning, og savner tydelige og tilstedeværende forældre eller andre voksne at støtte sig til. Hendes lydhørhed over for unge mennesker, som føler sig forkerte eller meget alene, er i særklasse fin og ægte.

Er det en følelse du kender fra din egen opvækst?

- Min mor var psykisk syg, så det betød selvfølgelig at der var en del ustabilitet og utryghed i mit hjem. Hun var i perioder også indlagt på den lukkede afdeling.

Så hun var fraværende i mere end én forstand?

- Hun var i hvert fald aldrig den jeg gik til, hvis jeg havde problemer. I stedet brugte jeg mine venner - og så bøgerne!

Du havde ikke andre voksne at tale med – en bedstemor, en lærer eller skolebibliotekar?

- Nej, min mors sygdom var på mange måder et tabu, noget der aldrig blev italesat, så jeg turde heller ikke tale med nogen om det. I stedet fandt jeg svar i bøgerne, for eksempel hos Tine Bryld, men også i voksenbøgerne. Jeg var nok 12 år, da jeg begyndte at bevæge mig ind i voksenafdelingen på biblioteket. Jeg hev alt muligt ned fra hyldeerne – også Dostojevskij og Kafka, som jeg jo ikke forstod ret meget af, men alligevel fik et eller andet ud af. På mange måder var jeg for ung til de bøger, men jeg tørstede efter det, de kunne give mig ...

Og det var?

- Tja, jeg opdagede i hvert fald at man godt kan have det svært og alligevel lykkes. Bøgerne gav mig håb og åbnede verden for mig. Jeg var meget sulten på verden, der er jo så meget derude. For eksempel havde jeg aldrig været i udlandet med mine forældre, så jeg havde en kæmpe længsel efter at komme ud og se og opleve verden, forklarer Sarah.

Og igen dukker ordet "iver" op i hendes sprog:

- Jeg havde en stærk iver efter at skabe mit eget liv, som skulle være helt anderledes end det, jeg kendte til. Jeg ville så gerne gøre noget for at få mine drømme til at gå i opfyldelse.

Grænsen mellem normal og unormal

Drømmene gik blandt andet ud på at rejse alene til Amazonas og sejle i kajak og senere til Bali for at følge et kursus i filosofi. *Den slags*. Og så var der selvfølgelig også forfatterdrømmen der lå og ulmede i baggrunden ... Men før Sarah nåede så langt, tog hun en uddannelse som pædagog og fik arbejde på et psykiatrisk bosted for unge med skizofreni. Her blev hun "hængende" i alt i seks år.

Hvorfor læse til pædagog, når du ville være forfatter, var du usikker på hvordan du skulle nå dertil?

- Jeg syntes det var super spændende, især det psykiatriske område, som jo var det jeg interesserede mig mest for. Nok blandt andet fordi jeg selv har haft det hele tæt inde på livet, forklarer Sarah og lægger til:

- Og så er det enormt svært at leve af at være forfatter. Det er lige som at sige "Nu vil jeg være musiker." Jamen, held og lykke med det, ikke? Jeg vidste, at jeg skulle klare mig selv og måtte tjene nogle penge. Og hvordan gør man så det? Jamen, det gjorde jeg ved at tage en uddannelse og få mig et fuldtidsarbejde.

Det har vel også givet dig nogle vigtige erfaringer – og noget at skrive om, havde jeg nær sagt?

- Det har givet mig rigtig meget og jeg ville heller ikke have været det foruden! Jeg har altid været interesseret i menneskehjernen og hvor tynd linjen er mellem normal og unormal. Vi har jo alle en *snert* af noget - så må vi ikke træde på stregerne mellem fliserne eller tjekker om døren er låst tre gange. Men hvad hvis man tjekker det syv gange? Hvornår bliver det patologisk? Og hvad sker der når man får de der irrationelle eller mørke tanker, som man ikke nødvendigvis deler med andre? Man kan jo godt stå nede i Netto og tænke "Jeg slår ham kraftedeme ihjel"... Men hvad er det der gør at nogle bliver psykotiske og overskrider grænsen?

Til at begynde med var Sarah glad for jobbet på bostedet for psykisk syge unge. Men som tiden gik blev der indført stadig flere nedskæringer, hvilket gik ud over først det socialpædagogiske arbejde og siden også trivslen og trygheden.

- Det var en sørgelig deroute. Der kom flere og flere beboere, som var alt for syge til at være der, men som der ikke var plads til andre steder. Til sidst blev det simpelthen for farligt at gå på arbejde. Jeg oplevede at blive truet, slået og få kastet møbler efter mig. Nogle gange var vi kun to unge og - som jeg - spinkle kvinder på arbejde med 18 beboere, hvoraf flere af dem var store, stærke og udadreagerende mænd. Selvfølgelig havde vi en alarm, men det begyndte alligevel at være ufedt at gå på arbejde med ondt i maven. Til sidst valgte jeg at sige op.

Boblende fortælle-iver

Sarah har skrevet og tegnet historier siden sin tidlige barndom. Hun klipsede siderne sammen til små bøger, men kun til skrivebordskuffen. Hun skrev også dagbog og gør det i øvrigt stadigvæk.

- Jeg begyndte at skrive historier i børnehaven, fordi jeg havde en boblende fortælle-iver indeni. Men jeg gjorde mig ingen tanker om, at det var noget andre kunne bruge til noget. Først da jeg kom i skole og begyndte at skrive stil, fik min dansklærer øje på mig – faktisk har alle mine dansklærere sagt til mig, at jeg burde blive forfatter, fortæller hun med et varmt smil og fortsætter:

- Det fik mig til at tænke "Gud ja, det kan man faktisk være!" Så det er takket være mine lærere at jeg fik en ambition om at dele mine historier med andre. Kan du huske de der grønne linjerede kladdehæfter? Når vi fik udleveret sådan ét og skulle skrive fristil, fyldte jeg dem ud til sidste side. Fordi jeg *elskede* det. En gang imellem spurgte min lærer om jeg ville læse min stil højt for klassen. Dét oplevede jeg for første gang at mine historier faktisk godt kunne betyde noget for andre.

Handlede dine stile om at være ung og have det svært?

- Nej, dengang skrev jeg helt anderledes, *sjoovere*, eller det er svært at afgøre om man selv er sjov, men jeg skrev sådan lidt Ole Lund Kierkegaard-agtigt – med masser af gak, løjer og fol. Det alvorlige kom senere. Også min debut *Hvis bare ...* er lidt selvironisk, frisk og humoristisk i tonen.

Men så en dag var der én af Sarahs venner der sagde, at hun skulle passe på med ikke at blive "sådan en forfatter, der kun kunne skrive sjovt".

- Dén udfordring var jeg *nødt til* at tage op. Men det var virkelig svært for mig, for det kække var så indgroet, så selv om noget gjorde ondt, prøvede jeg altid at joke lidt med det. Jeg måtte tvinge mig til at slette det sjove, til at gå tilbage til de svære scener og turde blive i det, dér hvor det blev hårdt, og til at arbejde med at folde scenen ud og lige gå i dybden med følelserne.

Det lyder som om du gik næsten psykoanalytisk til værks ...

- Ja, jeg blev nødt til at dykke ned i, hvad der var på spil i teksten. Ikke fordi der er noget galt med sjove tekster, *slet ikke*, og ikke fordi man ikke kan skrive sjovt om væsentlige emner, det er Ole Lund Kierkegaard et godt eksempel på! Men for mig begyndte der at ske noget virkelig interessant, da teksten fik en ny dybde og pludselig kunne noget andet og mere.

Det er du så kommet efter, skal jeg lige love for, dét med at sætte ord på svære følelser ...

- Ja, ha ha, griner Sarah og tilføjer med en let panderynken:
- Og nu kan jeg ikke komme op af hullet igen!

Hårde emner

I 2014, da Sarah allerede havde syv udgivelser bag sig, blev hun optaget på Forfatterskolen for Børnelitteratur. Fordi, som hun selv udtrykker det, det er vigtigt hele tiden at udfordre sig selv og opsøge ny inspiration. Både før og efter uddannelsen har Sarah behandlet det ene hårde emne efter det andet. Jeg nævner i flæng mobning, ensomhed, grænseoverskridende adfærd, selvskade, selvmord, flygtninge og klima. Hvordan er det for hende selv at bevæge sig rundt i de barske – nogle gange decideret ubehagelige – universer med eksempelvis selvmord og flygtninge der drukner i Middelhavet?

Er du ikke ind imellem nødt til at lægge det fra dig og gå en meget lang tur for at rense hovedet?

- Hm ... Sarah tager en tår kaffe og smager eftertænksomt på den, før hun svarer: - Det kommer an på hvor jeg er i skriveprocessen. Dét, der er hårdest, er faktisk researchfasen. Når jeg sidder og læser om rigtige mennesker, for eksempel i min research til *21 måder at dø*, hvor jeg læste mange historier om unge, der var blevet mobbet så meget, at de ikke ønskede at leve mere - det var sindssygt hårdt! Dér måtte jeg gå nogle lange ture og følte mig i perioder halv-deprimeret over verden ...

Når selve skriveprocessen går i gang, oplever Sarah til gengæld at fokus flytter sig mod at få stoffet til at fungere som *historie*. Hun bliver optaget af at gøre karaktererne levende, at få scenerne til at stå skarpt og sproget til at spille. Og hun føler "stor lettelse" når der opstår et håndværksmæssigt forhold til stoffet i stedet for et følelsesmæssigt.

Sarah smiler skævt og lægger til:

- Men jeg kan godt forbande mig selv, at jeg er slået ind på den vej at skrive om så hårde emner. Måske skulle jeg vende tilbage til en lettere og sjovere stil ... Men det skal føles vigtigt, det jeg skriver. Jeg vil gerne sige noget med min bøger – uden forhåbentlig at pådutte nogen noget af den grund. ▶

Bøger der bryder grænser

Forfatterskabet tæller både børne- og voksenbøger, men det er især ungdomslitteraturen der fylder. Selv siger Sarah, at det var lidt tilfældigt at det lige var ungdomsbøgerne, der blev hendes foretrukne genre. Da hun afleverede manuskriptet til *Hvis bare ...* til forlaget Carlsen var de lidt i tvivl om, hvem bogen egentlig henvendte sig til. Og Sarah selv havde ikke skænket målgruppen en tanke, så de blev enige om at justere lidt på sprog og alder, så historien kom til at matche unge i 8.-9. klasse. Derfra gav det nærmest sig selv.

- Ungdomslitteraturen er et megafedt sted at være! Der sker så meget – især i de år jeg har været med – vi bryder grænser og eksperimenterer. Man må skrive om meget mere nu end da jeg var ung. Jeg ved godt at der var undtagelser, men jeg husker altså ungdomslitteraturen dengang som pæn, censureret og uinteressant, siger Sarah og uddyber:

- Meget var oversat fra USA og handlede om high school-liv, hvor man blev sur over kun at få en brugt bil, når man fyldte 16. Det havde jeg meget svært ved at relatere til! Nej, så hellere *Glasklokken* og *Christiane F.*

Hvis Sarah skal fremhæve et par samtidige forfatterkolleger må det blive Sanne Munk Jensen og Kim Fupz Aakeson. Sammen med Sanne har Sarah skrevet *Tag gaden tilbage* om Polly fra Hirtshals og fortsættelsen om Pollys veninde Kat *Giv mig tiden igen*.

- Sanne og jeg er begge født i 1979, hun debuterede bare allerede i 2003, og jeg har altid været vild med hendes bøger. Hun har også fulgt mit forfatterskab, så det føltes oplagt at vi skulle lave noget sammen. Det var et fedt samarbejde! Kim Fupz er jeg også rigtig glad for. Han kan dét med at brede sig over flere genrer, som jeg så godt kan lide – jeg har heller ikke lyst til at passe ind i en bestemt kasse, men får trang til at give mig selv et par benspænd og prøve noget nyt.

Ser du selv en rød tråd i dine bøger?

- Åh, det er svært ... Sarah tøver og stiller blikket på uendeligt.
- Hver bog er jo sin egen ... Men jeg kredser nok meget om at noget – *i livet eller i én selv* – ikke er, som man gerne vil have at det skal være. Så hvordan finder man sig til rette i dét, man nu engang har, og i den, man er? Hvordan bliver man *sig selv*?

- Mange af mine bøger har også en bevægelse, hvor det starter i et eller andet der er svært, hårdt eller mørkt, og bevæger sig frem mod et lys. *Håb* er også det jeg selv har kunnet finde i litteraturen. For det første fordi man ser og forstår at der er andre, der kæmper, men også fordi bøgerne kan give én troen på, at man kan overleve meget og komme videre, vurderer Sarah.

En anden stemme

Det kan være svært at lokalisere hvordan eller hvornår en ide opstår – og andre gange slet ikke! *Med 21 måder at dø* er Sarah ikke i tvivl om, det var et indslag i Tv-avisen, der udløste ideen:

- Det handlede om en 15-årig pige, der var blevet mobbet så meget at hun tog sit liv. Jeg blev meget ramt af hendes historie

og blev ved med at tænke på, hvad der havde ledt hende til det og hvordan hun havde haft det. Hvad var der sket i hendes liv, som havde gjort at hun følte sig så alene ... Så begyndte jeg bare at google og læse om det og fandt ud af at der var enormt mange lignende sager.

Satte du dig simpelthen ned og skrev "unges selvmord" i søgefeltet?

- Ja, faktisk, og "bullycide" (engelsk slang for selvmord), som

skyldes mobning, red.) og så væltede det bare frem fra alle de der chatrooms! De kan være ekstremt farlige, tror jeg, sådan nogle ekkokamre, hvor man sidder og giver hinanden ret.

På en anden måde end i en venindegruppe – fordi man bedre kan gemme sig i et chatroom?

- Ja, det er svært at sidde over for en veninde og sige "jeg vil

gerne dø", det tror jeg ikke der er ret mange der tør. Det er nemmere at sidde derhjemme i sikkerhed bag din computer, hvor du kan være anonym og hedde hvad som helst. Ingen ved hvem du er og du behøver ikke at have et profilbillede. Så er det nemmere at øse ud af sine mørke og hemmelige tanker.

Men er det ikke også en trøst at kunne spejle sig i og dele sine problemer med andre?

- Jo, det er heller ikke for at sige det *kun* er dårligt. Den gode side er at man har nogen at dele det med. Dét, der kan blive farligt, er, hvis alle derinde bliver enige om noget, som er rigtig usundt. Hvis man bliver enige om at den eneste løsning er at begå selvmord, når man har det rigtig dårligt - at det er den bedste strategi. Dét er farligt, for så kommer der ingen andre stemmer, der spørger om man måske kan gøre noget andet ...

Ser du dine bøger som sådan en anden stemme?

- Ja, eller *litteraturen som sådan!* Litteratur kan være et modsvar til de digitale ekkokamre. Her er plads til nuancer og man kan gå ind og pege på, at selvom livet er svært, er der også gode ting, nogle gange skinner solen og fuglene kvidrer og måske har du også en ven. Bøger kan være med til at bløde tingene en smule op ...

En lille druknet dreng

Sarah har været oppe på 100 skolebesøg om året - "det var nu også lidt i overkant", men holder i dag omkring 60-70 årlige foredrag, især på skoler med gymnastiksalen fuld af 7., 8. og 9. klasser. Den respons, hun får fra sine unge læsere både her og i sin mailbox er meget betydningsfuld:

- Der er en stor bekræftelse i at opleve, at mine bøger gør en forskel og kan være en hjælp for nogen. Og det betyder især noget, fordi en del forældre er skeptiske over for mine bøger.

Gælder det ikke mest for 21 måder at dø?

- Den har fået en del op ad stolene, jo. Nok meget på grund af titlen, det er jo det skøre ved det. For når jeg så spørger, om de har læst bogen, har de faktisk aldrig det. Jeg beder dem om at komme igen, når de har læst den, og så kommer de altid tilbage og siger "undskyld." Men hvis man kun ser titlen, kan man jo godt tro at det er en brugsanvisning til hvordan man skal begå selvmord, ikke? Når man så læser bogen, bliver det meget tydeligt, at det på ingen måde er min agenda, tværtimod!

En lidt senere udgivelse er den meget vellykkede - og også barske - ungdomsroman *Valget* om aktivisten og ungdomspolitikeren Xenia, der bliver dybt involveret i et uledsaget flygtningebarns skæbne. Også her kan Sarah præcis pege på, hvad der var kimen til den fængslende historie. Igen er vi tilbage i den pulserende nyhedsstrøm, denne gang nærmere bestemt krigen i Syrien, hvor Sarah en morgen blev mødt af en avis-forside med et fotografi af en lille druknet syrisk dreng der var skyllet op på stranden. Dette hjerteskerende billede, som mange af os nok stadig har på nethinden, gjorde et uudsletteligt indtryk på Sarah:

- Det var den lille dreng, der var igangsætteren af bogen. Det billede kunne jeg bare slet ikke ... Sarah holder inde og vejer sine ord, inden hun fortsætter: - Jeg ved godt at han var ét offer ud af tusindvis af ofre, af flygtende mennesker der druknede og *stadig drukner* i Middelhavet men det var dét at se det så konkret ... Jeg kunne ikke ryste det af mig, forklarer Sarah og tilføjer:

- Jeg havde en periode dér, hvor jeg virkelig hadede verden! Jeg havde dårlig samvittighed over at jeg hver eneste dag kunne sætte mig ned sammen med min familie, at vi havde mad på bordet, at mine egne børn var i live ... Jeg kunne slet ikke have den ulighed i verden, at mennesker på flugt - *selv helt små børn* - dør tæt på os ... Jeg var virkelig langt nede!

Og så kan man jo trække tæppet op over hovedet og tænke på noget andet, det er der mange der gør ...

- Ja, og jeg havde så meget lyst til bare at trække tæppet op ►

over hovedet! Jeg tænkte, at hvis jeg kunne gå så meget ned over ét foto, hvordan ville det så gå, hvis jeg skulle researche på det emne? Jeg ville knække psykisk! Så jeg prøvede faktisk at sige til mig selv, at jeg burde skrive noget andet, noget med nogle enhjørninger og nogen, der spillede fodbold, hvor alt var godt. Men jeg kunne ikke, jeg blev ved med at tænke på den krig og de børn ...

Sarah sukker og ser ned i skødet, inden hun igen søger øjenkontakt og lægger til:

- En gang imellem kommer der bare noget ind fra højre – *hun knipser med fingrene* – som den forside med den lille druknede dreng, som pludselig gør, at alt andet virker uendelig ligegyldigt.

Inspirerende handling

Som regel er Internettet Sarahs "gode ven" når hun skal lave research til sine bøger, men ikke med *Valget*. Her var det nødvendigt at få nogle mennesker af kød og blod i tale, så Sarah interviewede blandt andet flere syriske flygtninge og fulgte deres hverdag i Sandholmlejren, lige som hun besøgte Tryghedszonen på Hovedbanegården, hvor man dengang tog imod flygtninge, som kom hertil.

Lige som i flere andre af Sarahs romaner er der et spændende, næsten kriminalistisk, plot i *Valget*. Udover at være fermt skruet sammen, rummer romanen også det etisk interessante dilemma om hvorvidt man bør gå på kompromis for at nå sine politiske mål eller i stedet skal komme den enkelte, der er i nød, til hjælp.

Det er noget af et valg, du overlader til den unge hovedperson ...

- Ja, ha ha, jeg placerede Xenia i det dilemma, fordi jeg gerne ville have afløb for mine egne frustrationer. Jeg ville putte dem ind i en karakter, der kunne handle på dem. Jeg følte mig selv handlingslammet – "Altså, hvad kan jeg stille op?" Jeg, ene person, som ikke har politisk indflydelse, penge eller magt. Så jeg ville skabe en handlekraftig karakter, ikke en supermand, men én der smøger ærmerne op og *tror på* at hun kan gøre en forskel, forklarer Sarah.

- Jeg vidste fra starten, at Xenia var nødt til at træffe et valg til sidst, men var hele tiden bevidst om, at uanset hvad hun valgte, var der ikke noget "rigtigt" eller "forkert", for på en måde kunne man fint argumentere for begge dele. Som jeg ser det ender hun med at vælge med hjertet – vælge hvad der er rigtigt for hende at gøre. For andre ville det modsatte valg måske være mest rigtigt ...

Ikke overraskende har Sarah oplevet at mange af hendes unge læsere bliver optaget af Xenias dilemma, når hun kommer ud på skolebesøg. Men ud over at diskutere hvad de selv ville gøre i en lignende situation, er der også en del der fortæller, at bogen har fået dem til at interessere sig for politik og tro på at unge kan være med til at gøre en forskel.

– Bare det at man kan melde sig ind i en politisk ungdomsorganisation! Der er mange der har sagt "Gud, findes det?" og som troede at politik kun var for gamle, gråhårede mennesker, griner Sarah.

Klima på syre

Vi begyndte samtalen med høns og træsko og slutter ringen af med at vende tilbage til naturen i form af ungdomsromanen *Skoven*, en fortælling der foregår i en skræmmende nær fremtid hvor klimaet er på syre og Sarah lader skoven æde sig ind på byen og overtage menneskenes plads. Om det er en dystopi eller en håbefuldt fremskrivning af tidens klimaudfordringer kan diskuteres – og det bliver det i dén grad også af Sarahs unge læsere. Men hvordan udlægger forfatteren egentlig selv teksten ...

- Ja, jeg synes jo den ender godt. Jeg er med på at menneskeheden uddør, og det er selvfølgelig surt for menneskeheden, siger hun med et lille grin, inden hun lægger ansigtet i lidt mere alvorlige folder og uddyber sit synspunkt:

- *Skoven* handler jo også om Asks rejse, hvor han starter med at føle at der ikke er nogen mening med noget, at alt går ud på at yde og præstere og bare blive ved med at køre videre, videre, videre – uden at vide hvorhen. Han føler sig rodløs, men ender faktisk - *rent fysisk* - med at slå rødder. Her oplever han en følelse af lykke, han ikke før har kendt i sit overfladiske og materialistiske liv, som kun gik ud på at få gode karakterer, tjene penge og købe de rigtige sko. Men i det øjeblik hvor han er dér i livet, hvor det eneste han skal, bare er at stå og mærke solen og vinden, da er det at han bliver lykkelig.

Også *Skoven* har afstedkommet noget nær overload i Sarahs mailbox, især fra unge, som er dybt bekymrede over de massive udfordringer der er med natur, klima, ekstremvejr og flygtningekriser. Dertil kommer breve fra alle dem, der skriver fordi de mistrives eller slås med mere personlige udfordringer.

- Jeg får mange mails, også fra drenge, mange af dem virkelig rørende, og på en eller anden måde rører det mig endnu mere når sådan en 14-15-årig dreng skriver. Jeg forestiller mig – måske lidt fordomsfuldt – at det er en større overvindelse for ham at udtrykke noget der er svært. En dag var der en dreng der skrev til mig, at han havde været meget selvskadende, og at han efter at have læst en af mine bøger havde lagt det på hylden. Ikke for at sige at det var min bog, der kurerede ham, men måske har den givet ham det sidste skub, hvor han har fundet styrken i sig selv til at holde op. Det føles helt fantastisk at få sådan en mail.

Noget andet, der betyder meget – "og måske mere end man skulle tro" - er, ifølge Sarah, at modtage en pris som PLCF-Prisen:

- Når man er forfatter, er tvivlen en fast følgesvend, i hvert fald for mig. Tanker som "Er det overhovedet relevant, det jeg laver?" og "Er der nogen der kan bruge det til noget?" kommer og går. Der findes jo så meget fantastisk litteratur i verden, så hvorfor er det lige at folk skal interessere sig for det, jeg skriver? Spørger Sarah med hævede øjenbryn og et smil, som breder sig helt op til øjnene, inden hun selv besvarer spørgsmålet:

- At skrive en roman er virkelig krævende og tager lang tid, så der er rig mulighed for at komme til at tvivle på sig selv. Og dér er sådan en pris jo en fantastisk medicin! Det er en stemme udefra som siger "Ja, det er godt, det du skriver, og vi faktisk er nogen, der kan bruge det." Det er vildt motiverende! ■

Sarah får de unge til at læse – og sin redaktør til at glemme, at hun læser

Af Kaya Hoff, redaktør på Carlsen

Dronningen af YA. Sådan er Sarah Engell blevet kaldt. Og det er der flere grunde til.

Sarah har skrevet mange bøger. Hun har skrevet noveller, billedbøger, romaner og krimier til voksne. Hun har endda skrevet en graphic novel. Men mest af alt har hun skrevet romaner til unge, for det er i ungdomslitteraturen, Sarah har hjemme. Ikke mindre end ti YA-romaner er det blevet til indtil videre. Så ja – *Dronningen af YA* – det kan vi vist roligt kalde hende.

Sarah Engell er kendt for at skrive YA-romaner, som brænder sig ind i hjertet på læseren. Hun tager gerne de tunge, svære emner op og skriver med så stor troværdighed og psykologisk indsigt, at hun er blevet en af de unges yndlingsforfattere. For Sarah har en særlig evne til at skrive i øjenhøjde med de unge. De læser ikke bare hendes bøger, fordi deres lærer siger, de skal, men fordi de føler sig set og hørt i hendes bøger.

Sarah og jeg har ofte talt om ungdomslitteratur, og om hvordan de bøger, man læser som barn og som ung, kan blive definerende for en som læser, men også som menneske. Det er i løbet af de år, at ens identitet for alvor skabes. Man finder langsomt ud af, hvem man er. Samtidig er man endnu ikke låst fast; man er åben for indtryk og længes måske ligefrem efter at blive rusket op i. Og så længes man efter noget at spejle sig i. De bedste ungdomsbøger gør begge dele: De rusker op i og ryster ens verden, samtidig med at de sætter et spejl op for læseren og tilbyder genkendelighed. Jeg ved, at de bøger, Sarah selv læste som ung, blev definerende for hende som menneske og forfatter. Og jeg ved, at hun med sine bøger ikke kun får unge mennesker til at blive læsere, men også er med til at definere dem som mennesker. For Sarah skriver den slags bøger, som sidder i en længe efter, man har læst sidste side. Og

det er jo det, man som ung læser leder efter: Historier, som bringer alle de stærke følelser frem, og som samtidig gør en overbevist om, at man ikke er alene med disse følelser.

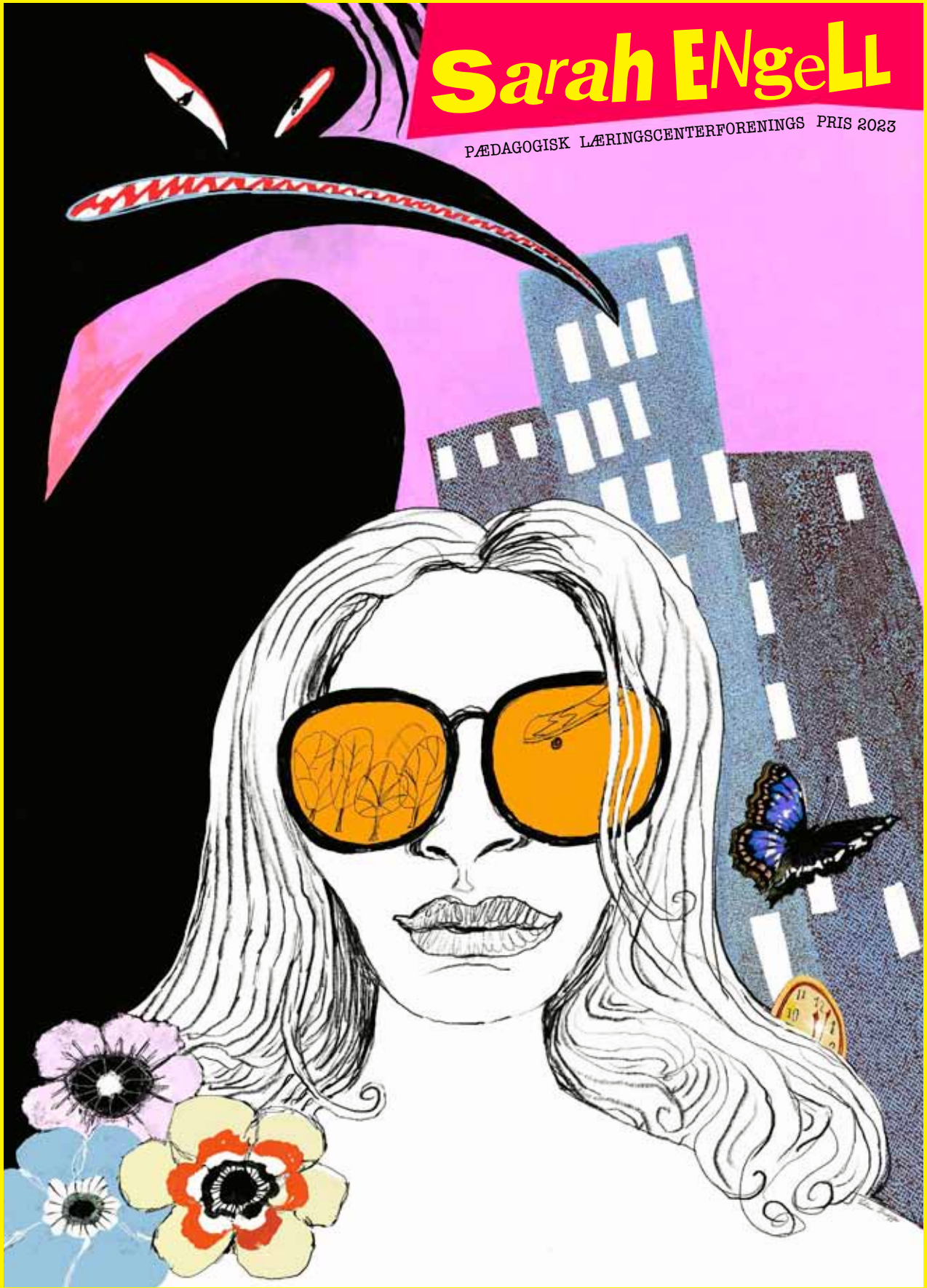
For en voksen kvinde som mig er der ikke noget bedre end at læse en forfatter, som formår at få mig til at læse, som jeg gjorde, da jeg var helt ung, åben og sårbar. Når jeg læser Sarahs historier og karakterer, er jeg tilbage på teenageværelset og læser igen helt uden filter. Det er ikke altid så praktisk, når man samtidig skal fungere som redaktøren, der skal kunne læse med så stor en faglighed, at

man kan få øje på de steder, hvor der er plads til forbedring i teksten. Min opgave er jo netop at holde hovedet koldt, og det er svært ikke at lade sig rive med, når man læser Sarah Engell. Men det er det, der for mig kendetegner en stor forfatter, for det kræver faktisk en hel del at få en garvet redaktør til at smide filteret og glemme, at hun læser. Og det kræver måske endnu mere at skrive bøger, som de unge selv rækker ud efter.

Så selvfølgelig skal *Dronningen af YA* have Pædagogisk LæringsCenterFor enings Pris 2023. Stort tillykke med prisen, Sarah. ■

Sarah ENgeLL

PÆDAGOGISK LÆRINGSCENTERFORENINGENS PRIS 2023

Køb årets plakat af Lillian Brøgger og prisvinderportrættet om Sarah Engell.

Plakat: 75 kr. + moms og forsendelse

Prisvinderportræt: 25 kr. + moms og forsendelse

Bestil på PLCFadm@outlook.dk